

IMKONIYATI CHEKLANGAN BOLALARNI INKLYUZIV TA'LIM VA TARBIYALASH KONSEPSIYASI

O'tkirova Feruza Zokirjon qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Filologiya fakulteti Til va adabiyot yo'nalishi 2-kurs 5.24-guruh talabasi

Ilmiy rahbar: Salimova Marjona Abdurahim qizi

Pedagogika kafedrasi o'qituvchi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada biz Imkoniyati cheklangan bolalarni inklyuziv ta'lim va tarbiyalash konsepsiyasi mavzusida barchamizga kerakli bo'lgan, qimmatli maqolalarga ega bo'lamiz. Imkoniyati cheklangan bolalarni inklyuziv ta'lim va tarbiyalash konsepsiyasi jamiyatda barcha bolalarga teng ta'lim imkoniyatlarini yaratish maqsadida rivojlanayotgan bir yondashuvdir. Ushbu konsepsiya imkoniyati cheklangan bolalarning ta'lim olish huquqlarini himoya qilish, ularga moslashgan o'quv dasturlari, yordamchi texnologiyalar va pedagogik yondashuvlarni taqdim etishni nazarda tutadi.*

Kalit so'zlar: *Inklyuziv ta'lim, imkoniyati cheklangan bolalar, ta'lim huquqi, tarbiya, maxsus ehtiyojlar, pedagogik yondashuvlar, jamiyatda integratsiya, o'qituvchilarni tayyorlash, yordamchi texnologiyalar, infratuzilma va resurslar.*

Abstract: *This article provides valuable insights into the concept of inclusive education and upbringing for children with disabilities. The concept of inclusive education is an evolving approach aimed at creating equal educational opportunities for all children within society. This concept entails protecting the rights of children with disabilities to receive an education, as well as providing adapted curricula, assistive technologies, and specialized pedagogical approaches tailored to their needs.*

Inklyuziv ta'lim, imkoniyati cheklangan bolalar uchun nafaqat ta'lim olishda, balki jamiyatda ijtimoiy integratsiyani ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Biroq, inklyuziv ta'limning samarali amalga oshirilishi uchun infratuzilma, resurslar va o'qituvchilarning malakali tayyorlanishi kabi muammolar mavjud. Ushbu maqola, imkoniyati cheklangan bolalar uchun inklyuziv ta'lim va tarbiyalashning mohiyati, asosiy prinsiplarini, afzalliklarini va mavjud muammolarini tahlil qiladi.

Imkoniyati cheklangan bolalar uchun inklyuziv ta'lim va tarbiyalash konsepsiyasi so'nggi yillarda dunyo miqyosida muhim o'rin egalladi. Inklyuziv ta'lim – bu barcha bolalar, jumladan imkoniyati cheklangan bolalar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratishning muhim shaklidir. Inklyuziv ta'limning mohiyati faqatgina maxsus ehtiyojlarga ega bolalarni

maxsus maktablarga joylashtirishda emas, balki ular uchun umumiy ta'lim tizimida sharoit yaratish, ularning jamiyatga integratsiyasini ta'minlash, ijtimoiy va emotsional rivojlanishini qo'llab-quvvatlashdan iboratdir.

Inklyuziv ta'limning maqsadi va mohiyati: Inklyuziv ta'limning asosiy maqsadi, barcha bolalar uchun ta'lim olish imkoniyatlarini tenglashtirish va ularning ehtiyojlarini inobatga olgan holda ta'lim tizimini tashkil qilishdir. Bu, imkoniyati cheklangan bolalar uchun maxsus sharoitlar yaratish va ularga umumiy ta'lim tizimida to'liq ishtirok etish imkoniyatini taqdim etish demakdir. Shuningdek, inklyuziv ta'lim bolalarning o'zini o'zi anglashiga, ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga, shaxs sifatida to'liq rivojlanishiga yordam beradi.

Inklyuziv ta'limning asosiy mohiyati shundaki, har bir bola o'zining ehtiyojlariga mos ravishda ta'lim olishi, umumiy jamiyatda hurmat va e'tibor bilan qaralishi kerak. Imkoniyati cheklangan bolalar uchun bu imkoniyatlar ta'lim muassasalarida qo'llaniladigan maxsus o'qitish metodlari, Inklyuziv ta'limning asosiy mohiyati shundaki, har bir bola o'zining ehtiyojlariga mos ravishda ta'lim olishi, umumiy jamiyatda hurmat va e'tibor bilan qaralishi kerak.

Imkoniyati cheklangan bolalar uchun bu imkoniyatlar ta'lim muassasalarida qo'llaniladigan maxsus o'qitish metodlari, moslashtirilgan o'quv dasturlari va ta'lim vositalari orqali ta'minlanadi. Inklyuziv ta'limning asosiy mohiyati shundaki, har bir bola o'zining ehtiyojlariga mos ravishda ta'lim olishi, umumiy jamiyatda hurmat va e'tibor bilan qaralishi kerak. Imkoniyati cheklangan bolalar uchun bu imkoniyatlar ta'lim muassasalarida qo'llaniladigan maxsus o'qitish metodlari, moslashtirilgan o'quv dasturlari va ta'lim vositalari orqali ta'minlanadi.

Inklyuziv ta'limning asosiy mohiyati shundaki, har bir bola o'zining ehtiyojlariga mos ravishda ta'lim olishi, umumiy jamiyatda hurmat va e'tibor bilan qaralishi kerak. Imkoniyati cheklangan bolalar uchun bu imkoniyatlar ta'lim muassasalarida qo'llaniladigan maxsus o'qitish metodlari, moslashtirilgan o'quv dasturlari va ta'lim vositalari orqali ta'minlanadi. moslashtirilgan o'quv dasturlari va ta'lim vositalari orqali ta'minlanadi.

Inklyuziv ta'limning afzalliklari 1. Ijtimoiy integratsiya, Inklyuziv ta'limning eng katta afzalliklaridan biri bu imkoniyati cheklangan bolalar va boshqa o'quvchilar o'rtasidagi ijtimoiy integratsiyani ta'minlaydi. Bu bolalarning jamiyatdagi integratsiyasini osonlashtiradi va diskriminatsiyani kamaytiradi.

2. Psixologik rivojlanish: Imkoniyati cheklangan bolalar inklyuziv ta'limda o'zlarini boshqa bolalar bilan birga ko'rib, o'zlariga bo'lgan ishonchni oshiradilar. Ularning ijtimoiy ko'nikmalari rivojlanadi, va o'ziga bo'lgan hurmat ortadi.

3. Ta'lim sifatining oshishi: Inklyuziv ta'lim umumiy ta'lim tizimini sifatliroq qilishga yordam beradi. Imkoniyati cheklangan bolalar uchun ishlab chiqilgan.

4. Inklyuziv ta'limning afzalliklari: 1. Ijtimoiy integratsiya Inklyuziv ta'limning eng katta afzalliklaridan biri bu imkoniyati cheklangan bolalar va boshqa o'quvchilar o'rtasidagi ijtimoiy integratsiyani ta'minlaydi. Bu bolalarning jamiyatga integratsiyasini osonlashtiradi va diskriminatsiyani kamaytiradi.

2. Psixologik rivojlanish: Imkoniyati cheklangan bolalar inklyuziv ta'limda o'zlarini boshqa bolalar bilan birga ko'rib, o'zlariga bo'lgan ishonchni oshiradilar. Ularning ijtimoiy ko'nikmalari rivojlanadi, va o'ziga bo'lgan hurmat ortadi.

3. Ta'lim sifatining oshishi: Inklyuziv ta'lim umumiy ta'lim tizimini sifatliroq qilishga yordam beradi. Imkoniyati cheklangan bolalar uchun ishlab chiqilgan maxsus o'quv metodlari va resurslar boshqa o'quvchilar uchun ham foydalidir. o'quv metod resurslar boshqa o'quvchilar uchun ham foydalidir.

Imkoniyati cheklangan bolalar uchun inklyuziv ta'limning afzalliklari:

Jamiyatga integratsiya: Imkoniyati cheklangan bolalar jamiyatda o'z o'rinlarini topishlari, boshqalar bilan birga yashash va ishlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu jarayon ijtimoiy inklyuziyani kuchaytiradi va diskriminatsiyani kamaytiradi.

- Psixologik va emosional rivojlanish: Inklyuziv ta'lim, imkoniyati cheklangan bolalarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi, ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi va boshqalar bilan samarali muloqot qilishga o'rgatadi.

- Pedagogik yondashuvlar: Ta'lim jarayonida qo'llaniladigan moslashtirilgan metodlar va materiallar, barcha o'quvchilarga o'z salohiyatlarini maksimal darajada namoyish etish imkoniyatini yaratadi. Bu ham imkoniyati cheklangan, ham boshqa bolalar uchun foydalidir.

- Sifatli ta'lim: Inklyuziv ta'lim bolalarga shaxsiy ehtiyojlariga mos ravishda ta'lim olish imkoniyatini taqdim etadi. Bu ta'limning sifatini oshiradi, chunki barcha o'quvchilar uchun individual yondashuvlar qo'llaniladi.

4. Inklyuziv ta'limga oid xalqaro hujjatlar

1. BMT Bolalar Huquqlari To'g'risidagi Konventsiyasi – 1989-yilda qabul qilingan ushbu hujjat, har bir bola, jumladan, imkoniyati cheklangan bolalar ham ta'lim olish huquqiga ega ekanligini ta'kidlaydi.

2. BMT Nogironlar Huquqlari To'g'risidagi Konventsiyasi – 2006-yilda qabul qilingan ushbu hujjat, nogiron bolalar uchun inklyuziv ta'limning zarurligini ko'rsatadi.

3. Salamanca Deklaratsiyasi (1994) – UNESCO tomonidan qabul qilingan bu hujjat, inklyuziv ta'limni jahon miqyosida rivojlantirishni maqsad qiladi va har bir bola uchun umumiy ta'lim tizimida joy berishni talab qiladi.

4. Ta'lim 2030 Yilga Mo'ljallangan Barqaror Taraqqiyot Maqsadlari (SDG 4) – BMT tomonidan belgilangan bu maqsad, barcha bolalar uchun inklyuziv, sifatli ta'limni ta'minlashni ko'zda tutadi.

5. Inklyuziv ta'limni amalga oshirishdagi muammolar va yechimlar Inklyuziv ta'limni amalga oshirishda ba'zi muammolar yuzaga kelishi mumkin:

- Moliyaviy cheklovlar: Ko'plab rivojlanayotgan mamlakatlar va hatto ba'zi rivojlangan mamlakatlar ham ta'lim tizimlarini inklyuziv tarzda rivojlantirishga yetarlicha mablag' ajratmaydi. Moliya yetishmovchiligi sababli, maxsus ta'lim materiallari, zamonaviy texnologiyalar va qo'llab-quvvatlash xodimlari uchun zarur bo'lgan

Xulosa

Imkoniyati cheklangan bolalarni inklyuziv ta'lim va tarbiyalash konsepsiyasi, jamiyatda barcha bolalarning teng imkoniyatlar asosida ta'lim olishlarini ta'minlashga xizmat qiladi. Bu konsepsiya, bolalar o'rtasida ijtimoiy adolatni kuchaytirishga, kamchiliklarni bartaraf etishga va har bir bolaning salohiyatini maksimal darajada rivojlantirishga yordam beradi. Inklyuziv ta'lim, global miqyosda ta'limning sifatini yaxshilash va barcha bolalarni qo'llab-quvvatlashning muhim vositasi sifatida qoraladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Birlashgan Millatlar Tashkiloti. "Nogironlar huquqlari to'g'risida"gi Konvensiya. – Nyu-York, 2006-yil.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida". – Toshkent, 2020-yil 13-oktyabr.
3. UNESCO. "The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education". – Salamanca, Spain, 1994.
4. O'zbekiston Respublikasining Qonuni. "Ta'lim to'g'risida" (Yangi tahriri). – Toshkent, 2020-yil 23-sentyabr.
5. BMT. "Nogironlar huquqlari to'g'risida"gi Konvensiya. – Nyu-York, 2006-yil.